

Abortusziekten: Chlamydia Toxoplasmose Listeriose

Abortus

Vruchtafwijking, acute stress, vergiftigingen en ernstige ziekten kunnen abortus veroorzaken en te weinig ruimte aan de voerbak of klem staan in een hoek leidt bij de dikste oaien meer dan eens tot verwerping. Een hond tussen de schapen eist vaak ook de nodige slachtoffers. Door goede voeding, voldoende vreetruimte en een rustige behandeling is een gedeelte van de abortussen te voorkomen. De kans op acute stress tijdens de jaarwisseling is het kleinst als de oailammeren tussen de oudere oaien lopen in een vertrouwde omgeving of door ze die nacht op te stallen en het licht te laten branden. Aanwijzingen voor abortus, ook in een vroeg stadium, zijn verminderde eetlust, dunne buik, bevuilde achterhand, extra uierontwikkeling met melkaanmaak en aandacht van de ram. Daarnaast komt besmettelijke abortus ook regelmatig voor. De belangrijkste ziekteverwekkers van besmettelijke abortus worden hierna besproken.

Chlamydia

- *Herkenning*

De bacterie *Chlamydia psittaci* veroorzaakt ontstekingen aan de vruchtvliezen vanaf de 90ste dag van de dracht. Vooral te vroeg lammen en het brengen van zwakke lammeren vallen op. Ook kunnen oaien in de laatste maand van de dracht aborteren. Het aantal abortussen in het eerste jaar na insleep blijft vaak beperkt (tot de aangevoerde dieren) tenzij een deel van koppel nog geen 3 maanden drachtig is. Besmettingen na de 90ste dag van de dracht kan in het seizoen daarna problemen opleveren. In de regel gaat het om 5 tot 10% van de oaien, maar kan in het uiterste geval oplopen tot 50%. De verwerpers aborteren de eerst komende jaren meestal niet, maar kunnen bij het lammen vooral via het vruchtwater grote aantallen bacteriën verspreiden. Kenmerkend voor chlamydia zijn de ontstoken vruchtvliezen met een geelwit beslag. De bacteriën zijn te kweken uit de vrucht en de nageboorte.

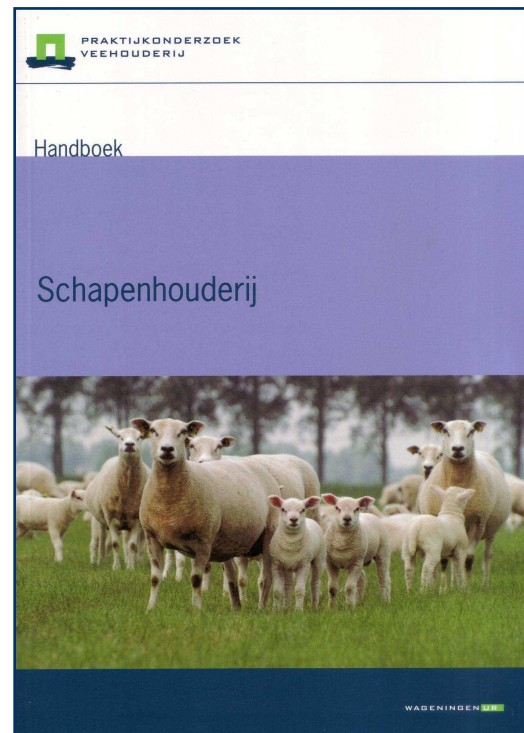
- *Preventie*

Vermijd insleep op het bedrijf. Verwijder de verworpen vruchten en nageboorte zorgvuldig, ontsmet de plek(ken) waar dieren hebben verworpen en isoleer verwerpers ter voorkoming van verspreiding. In het seizoen dat de besmetting wordt vastgesteld is het aantal abortussen en de verspreiding te beperken door een tweewekelijkse behandeling met langwerkende oxytetracycline vanaf 100 dagen dracht. Vaccineren op uiterlijk 4 weken voor dekken beschermt de onbesmette oaien en beperkt de verspreiding en het aantal abortussen onder de oaien die in het vorige seizoen besmet zijn geraakt. Een antibioticabehandeling geeft een aanvullende bescherming.

Door deze werkwijze 3 opeenvolgende jaren te herhalen is de kans groot dat chlamydia wordt uitgeroeid. Voorwaarde daarbij is wel dat alle verwerpers zijn afgevoerd.

- *Opmerking*

Geboortehulp of contact met besmette vruchten kan bij de mens abortus veroorzaken en zelfs tot sterfte leiden. Gebruik daarom handschoenen bij de verlossing en bij het opruimen van de vruchten en de nageboorte. Zwangere vrouwen mogen niet helpen bij werkzaamheden tijdens de dracht en het lamseizoen. Ook mogen ze op geen enkele manier contact hebben met werkkleding dat bevuild is met vruchtwater of andere geboortesteren.

Toxoplasmose

- *Herkenning*

De parasiet *Toxoplasma gondii* veroorzaakt abortus. De meeste schapen komen gedurende hun leven in aanraking met deze parasiet en bouwen evenals de verwerpers weerstand op. Abortus is alleen mogelijk als ze tijdens de dracht voor het eerst met deze parasiet in aanraking komen waardoor een uitbraak vaak beperkt blijft tot de eersteworps ooien. Besmetting in het begin van de dracht wordt meestal pas opgemerkt als veel gedekte oilammeren niet lammen. Besmetting in een later stadium leidt tot verwerpen of op tijd geboren zwakke lammeren. Soms brengt een ooi een normaal en een gemummificeerd lam. Kenmerkend zijn de witte puntjes op de lobben (cotyledonen) in de nageboorte.

- *Preventie*

Jonge katten kunnen na het eten van besmette muizen enorm veel toxoplasma-oöcysten verspreiden. Deze oöcysten kunnen buiten een gastheer 3 jaar overleven. Bestrijd daarom muizen en weer jonge katten uit hooi, stro en stal en bij voer. Een preventieve behandeling van koppelgenoten moet worden afgeraden omdat het enige daarvoor beschikbare middel (Monensin) te giftig voor de vrucht kan zijn. Als in het verleden toxoplasmose is vastgesteld is het zinvol om de oilammeren te vaccineren. Een vaccinatie op uiterlijk 3 weken voor het dekken biedt minimaal 2 jaar bescherming tegen toxoplasmose. De oilammeren die aborteren verspreiden de ziekte niet en kunnen het jaar daarop gewoon lammen.

- *Opmerking*

Geboortehulp of contact met besmette vruchten kan bij de mens abortus veroorzaken. Zwangere vrouwen mogen daarom niet helpen bij werkzaamheden tijdens de dracht en het lamseizoen.

Listeriose

- *Herkenning*

Listeriose-abortus wordt veroorzaakt door *Listeria monocytogenes* bacteriën en komt bijna alleen voor bij schapen die worden gevoerd met gekuilde producten. Abortus vindt plaats vanaf 7 dagen tot 5 weken na besmetting. Op bedrijven die altijd kuilproducten voeren, aborteren vooral de jongere dieren. Niet altijd vertonen de verworpen vruchten en de nageboorte kenmerken die op listeria wijzen. Vergezel voor sectie ingestuurd materiaal daarom van een goede beschrijving van de abortussen, het verloop, andere ziekteverschijnselen en de bedrijfssituatie. *Listeria* kan tegelijkertijd ook hersen(vlies)ontsteking en bloedvergiftiging bij lammeren en geaborteerde ooien veroorzaken. Hersen(vlies)ontsteking treedt vooral op bij de eenjarige dieren. De beginverschijnselen zijn gestoorde bewegingen, rondjes draaien, speekselen, een afhangend oor, ooglid en lip en een verlamde tong. Al snel daarna kunnen ze niet meer lopen, eten en drinken en zonder behandeling sterven de meeste binnen enkele dagen.

- *Preventie*

De bacteriën kunnen zich in kuilen vermeerderen. Risico's vormen kuilen met schimmelgroei die al dan niet slecht gefermenteerd (pH > 5) zijn, kuilen die warm zijn geweest en de randen. Voer daarom uitsluitend de beste kuil. Ook slootafval kan een listeriabron vormen.

Pas op met versleping door schoeisel. Stop na constatering met de verstrekking van kuilvoer. Verwijder de verworpen vruchten en nageboorte zorgvuldig en ontsmet de plek(ken) waar dieren hebben verworpen. Behandel koppelgenoten van zieke en geaborteerde ooien ook en haal de dieren uit de besmette stal ter voorkoming van verspreiding.

- *Behandeling*

In een vroegtijdig stadium is behandeling met een geschikt langwerkend antibiotica (o.a. oxytetracycline) mogelijk.

- *Opmerking*

Geboortehulp of contact met besmette vruchten kan bij de mens een huidinfectie, hersenvliesontsteking, abortus of bij pasgeborene bloedvergiftiging veroorzaken. Zwangere vrouwen mogen daarom niet helpen bij werkzaamheden tijdens de dracht en het lamseizoen.